

Narva gümnaasistide teadlikkus põhiõigustest ning osalemine ühiskondlikus ja poliitilises elus

KÜSITLUSTULEMUSE ANALÜÜS

Narva gümnaasistide teadlikkus põhiõigustest ning osalemine ühiskondlikus ja poliitilises elus

Kristina Kallas

2012

SISUKORD

1	SISSEJUHATUS.....	4
2	KÜSITLUSE TULEMUSED.....	6
	Noorte teadlikkus põhiõigustest ja poliitilistest õigustest	6
	Noorte suhtumine poliitikasse ja poliitilisse osalemisesse.....	7
	Noorte ühiskondlik ja poliitiline aktiivsus.....	9
	Noorte arvamus osalemisest Narva linna arengus.....	11
3	KOKKUVÕTE.....	14
4	VIIDATUD KIRJANDUS.....	16

BALTI UURINGUTE INSTITUUT
Lai 30, Tartu 51005, Eesti
www.ibs.ee

Käesolev küsitlustulemuste analüüsiraport on koostatud projekti "Noorte kodanike paneel: Poliitika on lahe!" raames, mille eesmärgiks oli julgustada Narva vene keelt emakeelena kõnelevaid koolinoori (vanuses 16-18) kaasa rääkima aktiivsemalt ühiskonnaelus ning osalema seeläbi rohkem poliitilises protsessis. Eesmärgiks oli tõstatada noorte ühiskondliku ja poliitilise osalusega seotud probleemid ning leida neile noorte endi abiga lahendused. Projekti idee on uuenduslik, kuna selle läbiviimiseks kasutatakse Eestis seni veel väga vähe rakendatud kaasamise meetodit - kodanikepaneeli (citizen's panel).

Vt lisaks: <http://www.ibs.ee/et/component/content/article/200-noorte-kodanike-paneel-poliitika-on-lahe>

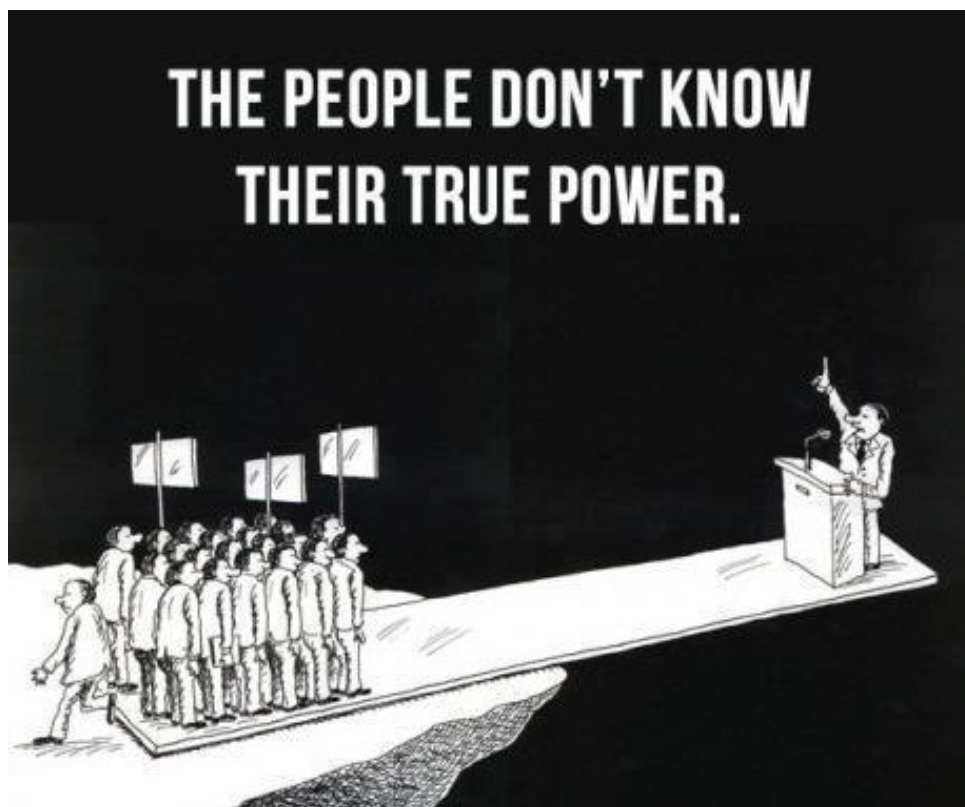
Koostanud: Kristina Kallas, 2012

Autoriõigus: Balti Uuringute Instituut ja Kodanikuühiskonna Sihtkapital

Projekti elluviijad: Balti Uuringute Instituut koostöös MTÜ-ga Narva Noored Noortele. Projekti toetas Sihtasutus Kodanikuühiskonna Sihtkapital

1 SISSEJUHATUS

Eesti lõimumiskava aastateks 2008-2013 üheks aluspõhimõtteks on kõigi elanike kaasamine ühiskonna arendamisse, kuna edukas lõimumine eeldab, et igal Eesti püsielanikul on võimalus aktiivselt osaleda demokraatliku ühiskonna arendamises ühiskonnaelu kõikidel tasemetel. Aktiivne osalemine muuhulgas eeldab suurenenud kodanikuaktiivsust, samas kui vähene kodanikuaktiivsus, mis on seni olnud probleemiks nii eest- kui venekeelsete elanikegruppide hulgas, kasvatab isoleeritust ja nõrgendab kuuluvus- ja turvatunnet.

Uuringud on näidanud, et isoleeritus ja vähene kuuluvustunne on olnud eriliseks probleemiks just Ida-Virumaa venekeelse elanikkonna hulgas.¹ Seetõttu on lõimumispoliitika üheks põhimõtteks piirkondlikest iseärasustest või sotsiaalsest eemaldumisest tingitud rahvusliku ja kultuurilise kapseldumise vältimine. Eriti oluline on isoleerituse vähendamine just

¹ Lauristin, Uus, Seppel (2011); Lauristin *et al.* (2008).

pealekasvavate noorte põlvkonnas. Noorte kodanikuaktiivsus vähendab isoleeritust, suurendab lõimitust ning ühiskondlikku sotsiaalset sidusust ja see omakorda tugevdab demokraatliku süsteemi.

2012.a. alguses alustas IBS Kodanikuühiskonna Sihtkapitali toel projektiga "Noorte kodanike paneel: Poliitika on lahe!", mille eesmärgiks oli julgustada Narva vene keelt emakeelena kõnelevaid koolinoori (vanuses 16-18) kaasa rääkima aktiivsemalt ühiskonnaelus ning osalema seeläbi rohkem poliitilises protsessis. Lisaks oli eesmärgiks tõstatada noorte ühiskondliku ja poliitilise osalusega seotud probleemid ning leida neile noorte endi abiga lahendused.

Käesolev analüüsiraport baseerub küsitlusel, mis viidi projekti raames läbi Narva gümnasistide hulgas aprillis 2012 eesmärgiga kaardistada nende nägemus poliitilisest ja ühiskondlikust osalusest ning suhtumine ühiskondlikku aktiivsusesse. Küsitlusega sooviti ka koguda informatsiooni noorte senisest ühiskondlikust aktiivsusest ja samuti teadlikkusest põhiõigustest ja poliitilistest õigustest. Küsitlus oli eeltööks noorte arutelupaneeli läbiviimiseks, kus noorte aktiivsel osalusel kaardistati detailsemalt probleemid ning otsiti neile lahendusi.

Küsitlusankeet koosnes küsimusest, mis olid jaotatud 4 teemablokki. Teemablokid olid järgmised: noorte arvamused poliitilisest osalusest; noorte endi osalusaktiivsus; teadmised põhiõigustest ja poliitilistest õigustest; küsimused osaluse kohta Narvas. Kuigi küsitluse läbiviijad pöördusid kõikide Narva gümnaasiumide poole,² viisid küsitluse oma õpilaste seas lõpuks läbi siiski vaid 4 gümnaasiumi. Täidetud ankeedid laekusid 253 gümnasistilt vanuses 15-19 eluaastat. Küsitluse läbiviimiseks kasutati valikvastustega ankeeti (vene keeles), mis jagati laiali koolidele, kes avaldasid soovi küsitlus oma õpilaste seas läbi viia.

Allpool on esitletud alapeatükkide kaupa küsitluse tulemused. Kuna tegemist ei olnud põhjaliku küsitlusega, vaid pigem noorte kodanikepaneeli läbiviimiseks teema kaardistamisega, siis ei saa antud küsitluse alusel tehtud järeldused olla ka põhjanevad.

² 2011/2012 õppeaastal oli Narvas kokku 7 gümnaasiumi 729 õpilasega, sealhulgas üks eestikeelne gümnaasium 41 õpilasega.

2 KÜSITLUSE TULEMUSED

Noorte teadlikkus põhiõigustest ja poliitilistest õigustest

Demokraatlik süsteem on üles ehitatud põhiõigustele – inimeste poliitilised, majanduslikud, sotsiaalsed ja kultuurilised õigused peavad olema kaitstud selleks, et eksisteeriks vabadus ja võrdsus. Eestis on inimeste põhiõigused tagatud Põhiseadusega, Euroopa Liidus täidab seda funktsiooni lisaks mitmetele liidulepingutele ka Euroopa Liidu Põhiõiguste Harta.

Inimeste madal teadlikkus oma põhiõigustest võib viia demokraatlike vabaduste piiramiseni ja ebavõrdsuse suurenemiseni ühiskonnas. Seetõttu on oluline, et õigusteadlikkus areneks juba üsna varakult ning et koolilõpetajad omaksid teadmisi oma põhiõigustest.

Narva koolinoorte hulgas läbiviidud uuringus küsiti noortelt peamiselt poliitiliste õiguste kohta. Uuriti noorte teadlikkust sõna- ja mõttevabaduse, seaduse kaitse, kodanikeorganisatsioonide loomise ja valimisõiguse kohta.

Noored leiavad, et õigus kaitsele seaduse ees on eelkõige Eesti alalistel elanikel (43%), väiksem hulk noori leidis aga, et tegelikult on õigus kaitsele seaduse ees põhiõigus, mis laieneb kõikidele Eesti territooriumil viibivatele inimestele (36%). Ligi veerand vastanutest aga leidis hoopis, et seadused kaitsevad ainult Eesti kodanikke (24%). Seega arusaamine ja teadlikkus ühest peamisest õigusest – õigusest seaduse kaitsele – vajab noorte hulgas selgitamist.

Samaväärselt leidsid noored, et õigus esitada avalikult oma arvamust (sõna- ja mõttevabadus) on Eesti alalistel elanikel (43%) või siis kõigil Eesti territooriumil viibivatel inimestel (44%).

Pooled (52%) noortest arvasid, et õigus koonduda mittetulundusühingutesse ja liitudesse on kõikidel alalistel Eesti elanikel ja 28% leidis, et see õigus on ainult Eesti kodanikel.

Erinevalt põhiõigustest on noored üsna hästi teadlikud valimisõigustest: enamus noori teab hästi, et kohalikel valimistel omavad hääleõigust Eesti kodanikud (80% vastanutest oli sellest teadlik) aga ka Venemaa kodanikud ja teiste riikide kodanikud, kellel on alaline elamisluba (enam kui pooled vastanutest teadsid seda). Vähem teati, et selline õigus on ka Euroopa Liidu kodanikel (22% vastanutest valis selle vastusevariandi) või määratlemata kodakondsusega inimestel (19%). 90% noortest teadis, et Riigikogu valimistel on hääleõigus ainult Eesti kodanikel, samas kui 22% arvas, et see õigus on ka Euroopa Liidu kodanikel.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et kuigi pooled vastanutest olid üsna hästi teadlikud nii põhiõigustest kui ka valimisõigusest, oli siiski suur hulk vastanuid noori, kelle jaoks sõnavabadus ja mõttevabadus ning kaitse seaduste ees ei olnud universaalsed õigused, mis

laienevad kõikidele Eesti territooriumil viibivatele inimestele. Noored olid väga hästi informeeritud Eesti valimisõigusest, kuid demokraatlikud põhiõigused vajaksid ülekordamist.

Noorte suhtumine poliitikasse ja poliitilisse osalemisesse

“Inimene on poliitiline loom.” Aristoteles

Teadlikkus oma põhiõigustest ja poliitilistest õigustest loob aluse nende õiguste realiseerimiseks. Kuid sama oluline on ka suhtumine ühiskondlikku aktiivsusesse ja poliitilisse osalemisesse. Uurisime seega Narva gümnasistide käest kuidas nemad suhtuvad aktiivsesse osalemisesse ühiskondlikus elus ja poliitikas.

Kuid milline tegevus on noorte meelest osalemine poliitikas? Valdava osa noorte meelest on poliitika see, kui inimene kandideerib valimistel (86%) või osaleb valimistel andes oma hääle mõne kandidaadi poolt (86%). Seega üsna selgelt peetakse poliitiliseks tegevuseks valimistel osalemist. Samas üsna väike osa noori pidas poliitiliseks tegevuseks näiteks kaebekirja koostamist koolis pakutava lõunasöögi kohta (vaid 22,6%) või arvamuse artikli avaldamist kohalikus lehes (26%). Veelgi väiksem hulk leidis, et koolis nõutavate vahetusjalatsite küsimuse arutamine oma vanematega kodus ja oma sõpradega koolis võib samuti poliitiline tegevus olla (vaid 8%). Noored ei laienda poliitilise tegevuse mõistet kõikidele ühiskondlikele tegevustele, mis lahendavad ühe grupi, kogukonna või ühiskonna probleeme, vaid pigem näevad poliitikas vaid erakonnapoliitikat. Selline kitsas arusaam poliitikast vähendab noorte teadlikkust oma võimalustest juhtida ühiskondlike protsesse ja see omakorda soovi ja suutlikkust aktiivselt osaleda nende protsesside kujunemises.

Noored on vastanud, et nad sooviksid senisest aktiivsemalt osaleda otsuste vastuvõtmises, mis puudutavad nende elukeskkonda, kuid kõik sõltub teemast, mis on arutelu all (nii vastasid pooled ehk 50% noortest). Ligi 1/6 noortest (14%) leidis, et nemad ei soovi olla kaasatud kuna nende arvamus ei huvita kedagi ning 36% leidis, et nad sooviksid, et nende arvamus arvestataks ja nad oleksid kaasatud otsuste tegemisse. Seega, küsitlus näitas, et soov olla kaasatud otsuste tegemise protsessi on noortel olemas, kuigi reaalne noorte aktiivsus ilmselt sõltub nii arutlusel olevast teemast kui ka kaasamise meetodist.

Kuigi noored on natukene ettevaatlikud oma sooviavalduses olla kaasatud neid puudutavate otsuste tegemisse, on enam kui pooled noored kindlad, et poliitika puudutab meie igapäevaelu ja kõik inimesed peaksid selles osalema (52%). Samas lisatakse, et sellegipoolest poliitika on igav (27%) ja sellega peaks tegelema poliitikud ja mitte noored (15,2%). Vaid kõigest 6% noortest (ehk 15 noort) leidis, et poliitika on huvitav ja nad tegelevad sellega suure huviga.

Vastustest on märgata taaskord noorte kitsast arusaama poliitikast ja poliitilisest tegevusest, mis piirdub vaid erakonnapoliitikaga.

Kas noorte arvates on siis tõesti poliitika vaid poliitikute asi? Nii see siiski ei ole, sest 77% vastanutest leidis, et poliitikas peaksid osalema kõik Eestis elavad inimesed olenemata nende kodakondsusest ja rahvusest, sest Eesti riigi areng on kõigi ühine mure. Väiksem hulk, ehk 17% noortest leidis, et poliitiliselt aktiivsed peaksid olema vaid Eesti Vabariigi kodanikud, sest see on nende kohustus oma riigi ees. Tähelepanuväärselt ei nõustunud noored arvamusega, et poliitikas peaksid osalema vaid eestlased kodus ja välismaal, sest Eesti areng on eestlaste mure (nii leidis vaid 6% vastanutest).

Miks peaksid kõik inimesed poliitikas osalema? Enim nõustusid noored väitega, et inimesed peavad osalema poliitikas seetõttu, et pürgida parema elu poole ja püüdma saavutada enda jaoks parimaid otsuseid (nii leidis tervelt 75% vastanutest). Lisaks arvasid noored, et poliitikas peab osalema ka selleks, et kontrollida poliitikute tegevust (45%). Neid, kes leidsid, et poliitikas ei peaks üldse osalema, oli vaid 5% (ehk 12 noort). Niinimetatu heitunud arvasid, et poliitikas osalemine on mõttetu, sest nendest ei sõltu niikuinii mitte midagi (5) või et poliitikas on palju valet (1) või see on igav (1).

Kokkuvõtteks, kuigi Narva gümnasistid leivad, et poliitika on tähtis ja selles peaksid osalema kõik Eestis elavad inimesed, sest see puudutab nende igapäevaelu, ei avalda nad ise soovi aktiivselt poliitilises elus osaleda. Oma osalemisele poliitiliste otsuste tegemisel seavad nad tingimuseks selle, et teema, mille üle arutletakse peab olema neile huvitav. See on iseenesest üsna ootuspärane, kuigi vastustest teistele küsimustele selgub, et noored peavad oma rolliks siiski vaid kaudselt poliitikas osaleda, ehk siis poliitika kujundamist peetakse pigem poliitikute ülesandeks ja kodanike ülesanne on neid poliitikuid valida.

* * *

Küsisime ka noortelt, mida nad arvavad justiitsministri ettepanekust langetada valimisiga? Selles küsimuses jagunesid noored vastandlike seisukohtade vahel: 60% leidis, et ei peaks langetama ja 40% leidis, et tegemist on hea ideega.

Põhjused, miks ei nõustutud valimisea langetamisega: liiga vara, ollakse liiga noored (88 vastanut); vähe kogemusi (37 vastanut); noortega on lihtne manipuleerida (30 vastanut); noortel on vähe huvi (26 vastanut); noortel on liiga nõrk närvikava (17 vastanut); kõigepealt tuleks saada vanuseliselt täisealiseks (8 vastanut).

Põhjused, miks leiti, et tegemist on hea ideega: noortel on olemas oma arvamus asjadest (49 vastanut); noortel peaks olema õigus otsustada oma maa tuleviku üle (37 vastanut); selles vanuses noored on suutelised juba iseseisvalt mõtlema (30 vastanut); noored, see on meie riigi tulevik (27 vastanut); inimesed on targad erinevatel tasanditel (27 vastanut); tulevikus muutub poliitika paremaks (11 vastanut).

Noorte ühiskondlik ja poliitiline aktiivsus

Selleks, et noortega arutada ühiskondliku ja poliitilise aktiivsuse olulisuse üle püüdsime küsitlusega kaardistada noorte senist aktiivsust. Soovisime ka teada, kas noored peavad üldse ühiskondlikku ja poliitilist aktiivsust oluliseks heaks kodanikuks olemisel? Kuidas noorte arvates peab käituma selleks, et olla hea kodanik?

Noorte arvates on hea kodanik selline inimene, kes

- jälgib poliitilisi sündmusi tele, raadio ja interneti vahendusel (77%);
- hääletab alati kohalikel ja riiklikel valimistel (70%);
- osaleb ettevõtmistes, mis toovad kasu kodukoha inimestele (68%);
- osaleb rahumeelsetes protestides seaduste vastu, mis tunduvad ebaõiglased (63%);
- õpib oma maa ajalugu (52%);
- osaleb ettevõtmistes, mis edendavad inimõigusi (42%).

Vähem tähtsateks peeti poliitilistes diskussioonides osalemist ajaleheveergudel sõna võttes või miitingutel osaledes (vastavalt 20% ja 36%) ja üllatavalt ka looduskaitsealastes ettevõtmistes osalemist (34%). Kõige vähem oluliseks peeti aga heaks kodanikuks olemisel poliitilisse parteisse astumist (vaid 6% leidis nõnda). Seega noortel on üsna selge arusaam sellest, et ühiskondlikult peab olema aktiivne osaledes nii valimistel kui ka kodukandi heakorra tegevustes samas kui erakonnapoliitikas osalemine ei ole esmatähtis.

* * *

Kuid hoopis teine pilt avanes noorte endi ühiskondliku ja poliitilise aktiivsuse suhtes. Ligi pooled (45%) vastanud noortest ei osalenud eelmisel aastal mitte üheski ühiskondlikus tegevuses. Põhjuseks toodi välja ajapuudust (20 vastanut), sealhulgas õpingutele pühendumist (5 vastanut), võimaluste puudumist (8 vastanut) ja huvipuudust (8 vastanut) või

laiskust (7 vastanut). Oli ka neid, kes ei näinud ühiskondlikus tegevuses mingit mõtet (7 vastanut).

Need, kes osalesid, tegid seda peamiselt kooli õpilasesinduse töös osaledes (32%). Ligi neljandik (23%) tegutsesid vabatahtlikena mõne ürituse korraldamisel. Üllatavalt väike oli nende vastanute hulk, kes osalesid kooli huvitegevusrühmades (vaid 14%) või noorteklubis ja noorteühenduse töös (14%). Noorteühendustest osaleti enim Narva noortekeskuse ja noorteparlamendi tegevuses (12 vastanut) ja klubi "Entrum" tegevuses (5 vastanut).

Ühiskondliku aktiivsuse analüüsimiseks on olemas ka võrdlusmaterjal üle-eestiliste uuringutega. Eesti noorteseire aastaraamat 2011 toob välja ühiskondliku aktiivsuse osas uuringutulemused võrdlusena eesti ja vene keelt koduse keelena rääkivate noorte seas. Uuring näitab, et noorsootöös osalemises on näha suurimaid erinevusi huvitegevuses, noortekeskuste ja noortelaagrite külastamises ning vabatahtlikus tegevuses. Eestikeelsete kodude noored on võrreldes venekeelsetest kodudest pärit noortega vabatahtlikus tegevuses aktiivsemad, olles samas tagasihoidlikumad huvitegevuses ning noortelaagrites osalemises.³ Noorteseire toob välja, et venekeelsest kodust pärit noored on eesti kodukeelega noortega võrreldes vabatahtliku tegevusega umbes poole vähem kokku puutunud (53% vs 26%).⁴ Eesti vabatahtlikkuse uuring on samuti osutanud, et mitte-eestlaste jaoks on vabatahtlik tegevus olnud kaugem ja arusaamatum valdkond, mis on osaliselt seotud nende vähese teadlikkuse ning infopuudusega.⁵

Ka keskkonnakaitsega tegelemise vähene populaarsus Narva noorte hulgas – looduskaitsealastes ettevõtmistes osalemist pidas heaks kodanikuks olemisel oluliseks vaid 34% vastanutest – leiab kinnitust ka noorteseire uuringus. Võrreldes eesti kodukeelega noortega on venekeelsed noored üle Eesti märkimisväärselt vähem kokku puutunud näiteks talgutega.⁶

Vabatahtliku tegevuse vähene populaarsus venekeelsete noorte hulgas ja ka Narva noorte hulgas on tõenäoliselt osaliselt seotud venekeelse informatsiooni vähese kättesaadavusega ja ka sedalaadi tegevuse vähese populaarsusega kogukonnas.

* * *

³ Noorteseire aastaraamat 2011, 42.

⁴ Noorteseire aastaraamat 2011, 46.

⁵ Ender, Mänd, Möller (2009).

⁶ Noorteseire aastaraamat 2011, 47.

Poliitilises tegevuses osalesid Narva noored eelmisel aastal aga veelgi vähem kui ühiskondlikus tegevuses. Tervelt 54% vastanud noortest ei osalenud mitte üheski poliitilises tegevuses. Põhjusena toodi välja kõige rohkem asjaolu, et poliitiline tegevus ei paku huvi (34 vastanut). Lisaks nimetati põhjusena ka ajapuudust (22 vastanut), sealhulgas õpingutele pühendumist (6 vastanut), võimaluste või sellekohase info puudumist (12 vastanut) ja lihtsalt laiskust (7 vastanut).

Nende hulgas, kes siiski osalesid mõnes poliitilises tegevuses, tegid 25% seda andes allkirja või osaledes allkirjade kogumise kampaanias. Siinkohal tuleb ära märkida, et allkirjade kogumises osalemise üsna märkimisväärne aktiivsus on tõenäoliselt põhjustatud küsitluse ajahetkest, sest see leidis aset vahetult pärast nn Varvara juhtumit Narvas aprillis 2012. Väga vähe oli neid noori, kes olid oma arvamust avaldanud mõne poliitilise või sotsiaalse küsimuse osas kas blogis või mõnel muul viisil internetis (9%) või siis osalenud protestiaktatsioonides või demonstratsioonidel (9%). Parteide noorteharudes ja noorte nõukogu või noorteparlamendi tööst võttis osa vaid väga väike osa vastanud noortest (vastavalt 7% ja 8%).

Kokkuvõtteks, pooled küsitlusele vastanud Narva noortest ei osalenud möödunud aasta jooksul üheski ühiskondlikus või poliitilises tegevuses, sealhulgas ka mitte kooli huviringide töös. Kui poliitilises tegevuses osalemine sõltub paljuski noore huvitatusest poliitika ja ühiskondlike protsesside vastu, siis vabatahtlik tegevus peaks olema levinud senisest laiemalt ja teadvustatud noorte hulgas laiemalt. Tegutsemine vabatahtlikuna suurendab noore vastutustunnet, annab kogemuse koostööst ja ka teadmisi spetsiifilisest valdkonnast, kus vabatahtlikuna abiks ollakse.

Noorte arvamus osalemisest Narva linna arengus

“Kõige tavalisem viis, kuidas inimesed loobuvad oma võimust on mõeldes, et neil seda ei ole.”
Alice Walker

Inimese ühiskondlik aktiivsus saab alguse kogukondlikust aktiivsusest – osalemisest kooli õpilasomavalitsuse tegevuses või kohaliku kogukonna elus. Narva noored ei seo aga oma vahetut tulevikku Narva linnaga – küsitlusest selgus, et 79% vastanud noortest ei plaani Narva elama jääda pärast gümnaasiumi lõpetamist. Pooled neist plaanivad elama minna välismaale (51%) ja suur osa ka teistesse Eestimaa paikadesse (37%). Üsna arusaadavalt on Narvast lahkumise põhjuseks haridustee jätkamine (85%). Samas suure hulga noorte jaoks on põhjuseks ka töö leidmine (72%) või paremate eneseteostusvõimaluste olemasolu mujal (55%). Üksikud noored esitasid ka arvamusi, et “mujal on võimalusi rohkem” või “mujal on

elutingimused paremad” (kummalgi 3 vastanut), või “kus iganes, aga mitte Narvas” ja “Narva on alkohoolikute ja narkomaanide pesa” (1 vastanu).

Küsitlustulemused näitavad siiski vaid noorte kavatsusi ja mitte reaalsel väljarännet Narvast. Nii näiteks leidis hiljutine üle-Eestiline integratsioonimonitooringu uuring, et “[venekeelsete vastajate hulgas] ligi pooled kõigist lahkuda soovijatest ei ole ühtki reaalsel kolimise sammu ette võtnud, mistõttu võib väita, tegemist võib olla pigem teatud hoiakute, mitte aga reaalse käitumise väljendamisega.”⁷ Seega leiavad monitooringu autorid, et “teistest rahvustest inimeste hulgas võib Eestist lahkumise soov väljendada teatud kogukondlikult omaksvõetud käitumismalli veidi sagedamini kui individuaalset tegutsemist.”⁸ Ka Narva noortega läbiviidud kodanikepaneeeli kohtumistel ilmnas, et lahkumissoovi taga on paljudel juhtudel just kogukonnas levinud käitumismall ja vähem kaalutletud põhjendused.

Samas selgus integratsiooni monitooringus, et rahvuslikud erinevused soovis Eestist lahkuda ilmnevad vaid kõige nooremas vanuserühmas 15–24, kus venekeelsete vastajate hulgas on enam püsivalt Eestist lahkuda soovijaid, samas kui eestikeelsed noored soovivad lahkuda vaid mõneks ajaks.⁹ Monitooring osutab, et kõige enam on Eestist lahkumise soovi iseloomustavaks tunnuseks keelteoskus, st mida paremaks hinnatakse enda keelteoskust, seda enam on väljendatud ka soovi Eestist lahkuda.¹⁰ “Sellised tulemused näitavad, et Eestist lahkumise ajendiks ei pruugi olla suutmatus eesti keelt õppida, vaid kombineeritud on ühest küljest teatud pettumus Eesti riigis ning teisest küljest mitmete keelte oskusest tulenev instrumentaalne võimalus hakkamasaamiseks teises riigis, ja/või keelteoskusega sageli kaasnev kultuuriline valmisolek.”¹¹ Kui suur on olnud reaalne noorte väljaränne Narvast, annab meile peagi teada hiljutine rahva ja eluruumide loendus.

* * *

Narva kohalikus poliitikas osalemise suhtes on noored pessimistlikud. Tervenisti 76% noortest leiab, et nemad ei saa kuidagi mõjutada kohalikku poliitikat Narvas, sest poliitikuid nende arvamus ei huvita või on nende võimalused poliitikat mõjutada väga piiratud. Vaid napp 4% noortest leiab, et nad võivad kohalikku poliitikat mingil määral mõjutada. Nagu eelpool selgus, soovivad noored olla poliitikategemisse rohkem kaasatud, kuigi toovad

⁷ Kaal, E. (2011), 184.

⁸ Ibid.

⁹ Masso, Kirss, Kriger (2011), 74.

¹⁰ Ibid, 75-76.

¹¹ Ibid.

siinkohal tingimuse, et nende aktiivsus sõltub arutluse all olevast teemast. Põhjused, miks Narva noored on kohalikus poliitikas kaasaráákimise suhtes pessimistlikud, vajavad aga põhjalikumat uurimist.

Kuigi noored leiavad, et nemad ei saa kohalikku poliitikat kuidagi mõjutada, on nad arvamusel, et Narva linna ja elanike heaolu eest on vastutavad nii Narva linnavolikogu ja sellesse valitud poliitikud (nii arvas 73%) kui ka kõik Narva elanikud (nii arvas 69% vastanutest). Pooled vastanutest leiavad ka, et Narva linnas positiivses suunas toimuvate arengute saavutamise eest peaks vastutama ka Eesti valitsus (52%).

Kõige rohkem on noored rahul Narva ühistranspordiga ja kõige rohkem teeb Narva noortele muret turvalisuse küsimus linnas. Keskmiselt ollakse rahul vaba aja veetmise ja sportimise võimalustega ning puhtusega linna tänavatel.

Kokkuvõtteks, noored teadvustavad, et ka nendel endil on roll Narva linna heakäigus, kuid samas ei näe suur osa noortest oma tulevikku seotuna Narvaga ja liiga suur hulk noori on ka pessimistlikult meelestatud oma võimaluste osas Narva linna poliitilistes otsustes kaasa rääkida. Pessimism kohalikus poliitikas kaasaráákimise suhtes viitab pettumusele ja võõrandumisele, aga ka usalduse puudumisele. Siiski, antud küsitlus ei kaardistanud põhjuseid, miks noored kohalikus elus kaasaráákimise võimalusi ahtakeseks peavad.

3 KOKKUVÕTE

Küsitluse tulemuste põhjal võib kokkuvõtvalt tõdeda, et Narva noorte teadlikkuse ja aktiivse ühiskondliku osaluse osas on nii positiivseid kui ka negatiivseid tendentse. Murettekitav on Narva gümnasistide madal ühiskondlik ja poliitiline aktiivsus, sealhulgas vabatahtliku tegevuse vähenenud populaarsus, millega käib kaasas arvamus, et nende seisukohad Narva linnavõime ei huvita ja nemad ei saa mõjutada kohalikku poliitikat. Samuti on murettekitav noorte vähenenud huvi poliitika vastu ning mõnevõrra kitsas arusaam poliitilisest osalusest, mis piirdub peamiselt valimistel osalemisega.

Narva gümnasistide teadlikkus põhiõigustest ja poliitilistest õigustest võib hinnata rahuldavaks. Kui üldjuhul olid noored hästi teadlikud poliitilistest õigustest (valimisõigusest Eestis), siis teadlikkus põhiõigustest oli puudulik. Eelkõige puudutab see arusaamist, et põhiõigused, näiteks õigus kaitsele seaduse ees ning sõna- ja mõttevabadus on universaalsed, see tähendab neid õigusi omavad kõik Eesti territooriumil viibivad inimesed. Ümberlükkamist vajab teadmine, et põhiõigused kehtivad vaid Eesti Vabariigi kodanikele.

Positiivseks tulemuseks võib pidada noorte arusaama enda ja kõigi ühiskonnaliikmete vastutusest ühiskondliku heaolu ja poliitiliste otsuste eest. Noored leiavad, et poliitika on tähtis ja selles peaksid osalema kõik Eestis elavad inimesed, sest see puudutab nende igapäevaelu.

Küsitlustulemuste põhjal saab esitada järgmised soovitusel nii riiklikul kui ka kohalikul tasandil läbiviidavate meetmete kujundamiseks Narva noorte poliitilise ja ühiskondliku aktiivsuse ja teadlikkuse suurendamiseks:

- 🚩 luua senisest rohkem võimalusi vabatahtlikuks tegevuseks ka venekeelsetele noortele Ida-Virumaal ja Narvas ning toetada tegevusi, mis teavitavad ja propageerivad vabatahtlikku tegevust Ida-Virumaa venekeelsete noorte hulgas. Oluline on toetada vabatahtliku tegevust poliitikas, sh riigi- või linnavõimu teostamises (mitte üksnes parteilises tegevuses), mis suurendaks noorte osalemist poliitikate kujundamises ja teadmisi ning teadlikkust poliitilisest osalusest;

- ✚ arendada koostöömeetmeid Narva linnavõimu ja noorte vahel, mis kujundaksid senisest tulemuslikuma noorte osalemise neid puudutavate otsuste vastuvõtmisel. Sellisteks meetmeteks võib olla nii püsiva esinduskogu loomine (näiteks olemasolev Narva noorteparlament), mille kaasamist reguleeriks vastav koostöölepe, kui ka *ad hoc* kaasamise meetmete nagu kodanikepaneelide korraldamine oluliste teemade aruteluks ja lahenduste leidmiseks;
- ✚ toetada meetmeid (projekte), mis parandavad Narva noorte teadlikkust poliitikast, poliitilisest ja ühiskondlikust osalusest ning kaasamise vormidest;
- ✚ suuremat tähelepanu on vaja pöörata põhiõiguste õpetamisele nii õppekava alusel koolides kui ka mitteformaalse hariduse tegevuste raames. Teadlikkus põhiõigustest on kodanikuaktiivsuse üks oluline alustala.

4 VIIDATUD KIRJANDUS

- Ender, J., Mänd, K., Möller, G. (2009). *Vabatahtlikus tegevuses osalemine Eestis. Uuringu aruanne*. SA Poliitikauuringute Keskus Praxis, TNS Emor. Saadaval: www.siseministeerium.ee/public/VTosalemine2009.pdf
- Kaal, E. (2011). "Tallinna ja Ida-Viru eripärad lõimumise kontekstis." *Integratsiooni monitooring 2011*, lk. 175-193.
- Lauristin, M., Uus, M., Seppel, K. (2011). "Kodakondsus, kodanikuühiskond ja rahvussuhted." *Integratsiooni monitooring 2011*, lk. 9-50.
- Lauristin, M. et al. (2008). *RIP 2008-2013 vajadus- ja teostatavusuuringute lõpparuanne*. Integratsiooni Sihtasutus.
- Noorteseire aastaraamat 2011. Noored ja noorsootöö*. Poliitikauuringute Keskus PRAXIS. Saadaval: <http://www.noorteseire.ee/et/aastaraamat/noorteseire-aastaraamat-2011-noored-ja-noorsoot%C3%B6/aastaraamat--3>
- Masso, A., Kirss, L., Kriger, T. (2011). "Haridus ja noored." *Integratsiooni monitooring 2011*, lk. 51-84.